

RAHVASTIKUARENGUST EESTI MEEDIA VAHENDUSEL

Mihkel Servinski
Statistikaamet

Statistika – see on arvud, andmetabelid, definitsioonid. Statistilises analüüsis võrreldakse arve, otsitakse seoseid, tehakse jooniseid ja järeldusi – ühesõnaga, avatakse statistilised andmed sisuliselt ning analüüsi tulemused lähevad laia maailma. Neid hakkavad kasutama ühiskonnategelased, teadlased, ajakirjanikud, huvilised. Ühel hetkel võivad statistiliste analüüside tulemuste juurest kaduda tabelid, joonised. Järeldused jäävad. Neid hakatakse kombineerima muude teadmistega. Tekivad uued seosed. See on põnev. Eriti siis, kui statistika põhjal tehtud järeldused saavad kokku mittestatistikute järeldustega. Kas erinevad tunnetusviisid annavad maailmast sama pildi?

Statistikaameti väljaannetes kirjeldatakse maailma statistika kaudu ja statistiliste meetoditega. See on loomulik. Järgnev lugu on statistikaväljaande jaoks täiesti ebatavaline: rahvastikuga seonduvat vaadatakse Eesti meedias (peamiselt) avaldatud artiklite kaudu. Nendes artiklites pole andmetabeleid ja statistilisi jooniseid, kuid kindlasti on paljusid (mitte kõiki!) mõttekäike mõjutanud statistika. Statistikuna võin kinnitada, et enamikule mõttekäikudele saaks lisada asjakohase statistika. Kiusatus seda teha oli suur. Siiski valmis lõpuks statistiline lugu, kus otsest statistikat on kasutatud minimaalselt.

Saateks

2000. aastal oli mul võimalus külastada maailmanäitust EXPO. Täiesti juhuslikult sattusin esimesena Islandi paviljoni. Spiraalne tee viis järjest kõrgemale ja kõrgemale ning pilku alla heites avanes üha uus vaade saarele. Paviljon tundus üsna mõttetu. Siis avastasin kõrvalkäikudes arvutid ja muu väljapandu, tänu millele võis saareriigi kohta saada väga üksikasjalikku infot. Koos üldvaatega hakkas asi mängima. Nüüd avastan järjest rohkem, et väga sageli vaidleme detailide üle ja ei mõtle üldse, kuidas need üldisesse plaani sobituvad.

„Visioon on poliit tehnoloogilistes keerdkäikudes kaduma läinud”. (Andres Arrak – Postimees, 2. juuli 2012).

Olukord maailmas, sh Euroopas

Elame teadmisega, et Maa elanike arv jõudis seitsme miljardini ja jätkab kasvamist. Prognoosid näitavad, et Maa rahvaarv stabiliseerub ning hakkab seejärel vähenema. Osades piirkondades, näiteks Euroopas, algab kahanemine rahvastikuarengu mõttes juba üsna pea. Tänapäeva noored peaksid selle ära nägema. Mõnedes riikides on rahvaarv vähenemas juba praegu. Prognoose tegelikult teatakse, aga tundub, et ei usuta.

„Eile jõudis maailma rahvaarv ÜRO andmeil seitsme miljardi inimeseni. ... Viimase miljardi lisandumine võttis aega vaid kaksteist aastat ning ÜRO rahvastikudivisjoni andmeil peaks 2055. aastaks olema meid siin ilmas kokku juba 10 miljardit.” (Raivo Sormunen – Äripäev, 1. november 2011).

„Kaks miljardit inimest pole elus kordagi telefoniga helistanud. Kolm miljardit ei oska lugeda ega kirjutada. Paar miljardit inimest pole elu jooksul raha käes hoidnud. Kui kujutada inimkonda ette rühkiva kolonnina, siis selle esiots näeb välja vananenud, kõhukas, hele, haritud, kindlustatud ja rahulolev. Mida tahapoole, seda sportlikumaks, päevitunumaks ja harimatumaks see muutub. Kolonni lõpuosa vaid vaarub ning sabast pudeneb iga päev sada tuhat näljast nõrkenut.” (Hardo Aasmäe – Eesti Ekspress, 27. oktoober 2011).

„Kõike seda arvestades on tõenäoline, et maailma elanikkond jõuab oma tipptasemele, üheksa miljardini, 2050. aastateks, pool sajandit varem, kui üldiselt arvatud. Kuid sellele järgneb järsk langus. Võiks väita, et see on hea, kui arvestada planeedi piiratud kandevõimet. Kuid kui demograafiline dünaamika muutub, seisab maailm silmitsi juba teistsuguste probleemidaga.” (Sanjeev Sanyal – Eesti Päevaleht, 1. november 2011).

„Järgmiste aastakümnete elanike juurdekasvu põhiosa ei tule mitte lihtsalt maakera vaesemast osast, vaid väga vaesest osast. Aastal 2050 elab nn Mustas Aafrikas, see tähendab lõuna pool Saharat umbes 1,4–1,5 miljardit inimest võrreldes ligi 620 miljoniga 2000. aastal, ja Lõuna-Aasias umbes 2,3 miljardit võrreldes 1,4 miljardiga 2000. aastal” (Erik Terk – Postimees, 22. oktoober 2011).

„Maa rahvaarv ei kasva praegu kiiresti sellepärast, et sündimus on kõrge. Sündimus, täpsemalt sündide arv ühe naise kohta ei ole Maa ajaloos olnud kunagi nii väike kui praegu. Kui veel 1960. aastatel sündis keskmiselt ühe sünnitusealise naise kohta maailmas ligikaudu viis last, siis nüüdseks on see arv vähenenud poole võrra – 2,5 lapseni. See on väga lähedal rahvastiku taasteks (säilimiseks) vajalikule tasemele (olenevalt suremusest natukene suurem kui kaks last naise kohta).” (Tiit Tammaru – Postimees, 22. oktoober 2011).

„Kaks miljardit inimest, kolm miljardit, isegi viis miljardit suutis planeet ära toita pidevalt alaneva elustandardi arvelt. Kui rahvaarv kaheksa miljardini jõudis, muutus poolnäljas elamine liiga sageli esinevaks tegelikkuseks. Inimkultuuril oli tarvis teha radikaalseid muudatusi.” (Isaac Asimov „Teraskoopad”, esmatrükk 1954. aastal).

„See on aga midagi nii tõsist, et koos rahaga kipub otsa saama keskkond, kus luksust peeti inimõiguseks, ehk nn hoolekanderiik. See ning pidev kriisist kriisi liikumine või ühe suure kriisi kontekstis elamine suurendab arenenud maailma elanikkonna rahulolematust. ... Siit jõuame aga kriisi järgmisse faasi, mis on juba poliitiline (ja sotsiaalne) kriis. ... Vananev rahvastik tingib olevikule suunatud poliitikate domineerimise ning noored tunnetavad, et neist „sõidetakse üle”. Ka siin on peidus pingeallikas, mis tähendab vähemalt seda, et kuskil pannakse jälle mõnele autole tuli otsa.” (Peeter Koppel – Äripäev, 13. märts 2012).

„Veepuudus saab kõige suuremaks probleemiks aastakümnete pärast. ... Tuleviku maailm ei saa toituda samamoodi kui meie praegu. Kõik peavad tulevikus oma toitumisharjumusi muutma, suured poed kaovad tulevikus arvatavasti ära, liha saab luksuskaubaks. ... Toit muutub strateegiliseks kaubaks. Meie elame tuleviku mõttes heas piirkonnas. Iseasi on see, kas meie elanikkond on tulevikus ostujõuline või läheb kõik siin toodetu ekspordiks” (Marje Josing – Maaleht, 22. september 2011).

„Rahvastiku vananemine toob arenenud maailmas kaasa vajaduse võõrtööjõu järele. Saksamaal ja Jaapanis on see juba aktuaalne” (Peeter Koppel – Äripäev, 13. märts 2012).

„... tegelikult eksisteerib juba praegu paljudes liikmesriikides suur tööjõupuudus sellistes valdkondades nagu teadustöö, tervishoid, tehnoloogia, inseneriteadus, matemaatika, turism ja põllumajandus. Nimetatud tööjõupuudus suureneb ning levib kiiresti ka teistesse valdkondadesse, kuna EL-i ees seisavad tõsised demograafilised probleemid. ... Eurostati andmetel kasvab EL-i elanike arv järgmise 50 aasta vältel kümne miljoni inimese võrra, kuid EL-i töötav elanikkond väheneb samal ajal 50 miljoni inimese võrra. Oma arvutustes on Eurostat juba arvestanud, et EL võtab kõnealusel perioodil vastu 58 miljonit sisserändajat. Varsti muutub sisseränne ainukeseks Euroopa elanikkonna netokasvu allikaks.” (Laszlo Andor, Cecilia Malmström – Postimees, 8. detsember 2010).

„... väide „me vajame immigranttööjõudu” tähendab väga tihti „me vajame alamakstud tööjõudu, kes on nõus töötama tingimustes, mida kohalikud töölised inimlikuks ei pea”. Täpsemalt võib selle väite aga ümber sõnastada kujule „me vajame alamat sorti inimeste klassi, teenijate klassi”. Veel täpsemalt – orjade klassi...” (Oudekki Loone – Maaleht, 12. jaanuar 2012).

„Tõenäoliselt on meil raske tunnistada, et kapitalism ei soosi lasterohkust. Kapitalism mitte kui tootmis-, vaid kui eluviis. ... See on pidev „väljakutse”, see on „paindlikkus”, see on „elukestev

õpe”, see on „riskivalmidus”. Ühe titega on selline ekstreemsport veel kuidagi võimalik, kahega juba õige keeruline, kolmega ... Unustage ära!” (Andrei Hvostov – Eesti Ekspress, 7. juuni 2012).

„Ülerahvastatud, vananevas ning toidu- ja energiaressursside nappuses vaevlevas maailmas on ees demograafiliste, majanduslike ja geopoliitiliste muudatuste ajajärk. Maakera rahvastik kasvab seitsmelt miljardilt üheksale ja jääb sinna pidama. Samal ajal on miljard inimest saanud tõelist tarbimispidu ja kõrget elustandardit nautida üksnes seetõttu, et kuus miljardit ei ole saanud või tahtnud. Nüüd on aga paar miljardit asiaati nii palju raha teeninud, et tahavad liha ja piima süüa ning autoga sõita. Praegust kogutarbimise taset ei õnnestu mingi valemi abil seitsmega korrutada, isegi mitte kuue või viiega. Järelikult saab uute riikide elatustase ressursside piiratuse tingimustes tõusta senise heaoluriikide taseme languse kulul. See tekitab palju pingeid ja konflikte.” (Andres Arrak – Postimees, 2. juuli 2012).

„Kui Araabia kevadega peaks minema väga halvasti, siis pöörduvad kümned miljonid noored, kellel juba tekkis lootus, meie poole. Neid tuleks sellisel hulgal, et see rebiks meie ühiskonna tükideks. Niisiis langevad meie huvid kokku (meie, st Euroopa – autori täpsustus). Kõik see tähendabki, et me ei saa enam edasi minna klassikalise Euroopa ja islami opositsiooniga.” (Timothy Garton Ash – Postimees, 10. juuli 2012).

„Euroopa Liidu peavoolupoliitikas käsitletakse immigratsiooniteemat häbelikult ning kohati peetakse selle püstitamistki populistlikuks paremradikaalsuseks. Kui Lääne-Euroopa maades immigratsiooniteemast räägitakse, siis mõeldakse selle all probleeme sisserändajatega ning teema tõstatajad teevad seda üldjuhul immigratsioonipoliitika karmistamise eesmärgil. Eestis on olukord vastupidine, siin käib sisserännu teema küll samuti, Marxi väljendit kasutades, kommunismitondina ringi, kuid seda tõstatavad eelkõige äriühingonnad, ja selleks, et immigratsioonipoliitikat lõdvendada.” (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

Olukord Eestis

Teatakse, et Eesti rahvastik väheneb ja vananeb. Mõnikord see uudis taasavastatakse ja sellest kirjutatakse. Millega asi piirubki. Sisuline analüüs rahvastikus toimuva kohta puudub. Poliitiliselt on kindlad teemad igasugused toetused lastele ja lasterikastele peredele, aga neil on selge populismi mekk küljes. Endiselt on keskkonnamõjud tähtsamad, kui mõjud rahvastiku arengule.

„Tõenäoliselt langeb 2050. aastaks Eesti elanike arv 800 000 – 900 000 peale, ja see on üsna vana elanikkond. (Joakim Helenius – Postimees, Arter, 26. mai 2012).

„Numbrid, faktid ja matemaatika on aga armunud. Tulevikus tuleb ilmselt vabariigi väravad avali lükata ning hakata konkureerima teiste riikidega, et migrantide koorekiht enda juurde meelitada. Peame seda tegema, sest vastasel juhul lendab meie majandus uppi ja Eesti muutub hiiglaslikuks vanadekoduks, mis asub veel suurema vanadekodu sees, mille nimeks Euroopa.” (Marek Reinaas – Äripäev, 11. juuli 2012).

„... ikkagi on Eesti üks suurima immigrantrahvastiku suhtarvuga riike Euroopas ning mulle jäävad sügavalt arusaamatuks aeg-ajalt esitatavad väited, et meil Eestis peaaegu pole immigrante.” (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

„... inimesed lähevad sinna, kus on tööd” (Siim Valmar Kiisler – Postimees, 10. oktoober 2011).

„Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööjõuvajaduse prognoosist selgub, et Eesti tööturul on 2018. aastaks vaja täiendavalt üle 130 000 inimese.” (Eesti Päevaleht, 13. veebruar 2012).

„... tööjõu-uuringu kohaselt on Eestis 12% töötajatest üleharitud – tõenäoliselt oleks täpsem termin „möödaharitud”. (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

„Soome võtaks mõne järgmise aasta jooksul hea meelega 200 000 eestlast vastu, kui ühiskond seal vananeb. Eesti jaoks on pigem probleem selles, et soomlased on eestlastega nii rahul.” (Aku Sorainen – Ärileht, 9. november 2011).

„Eesti on vananeva rahvastikuga, äärmiselt piiratud majanduslike ja inimressurssidega miniriik. Ilmselt ainus ressurss, mida jätkub meil piiramatult, on rumalus. Ei, siiski on meil veel võime tegeleda enesepettusega. Väita, et pensioniiga ei ole vaja muuta, on üks neist enesepettuslikest kujutelmadest. ... On selge, et rahvaarvu vähenemine ja ühiskonna vananemine hakkab juba lähiaastail majanduskasvu pidurdama.” (Mihkel Oviir – Maaleht, 15. aprill 2010).

„*Are you sleeping, are you sleeping? Brother Jüri, sister Mari?* Väljavaated, et poole sajandi pärast mõnda Jüri või Marikest hällis saab kiigutada, on kesised. Pigem on Marcus, Kevin, Laura ja Sandra need rüblid, kellele *United* Mati ühtse standardiga liiva silma puistab.” (Armin Kõomägi – Äripäev, 23. veebruar 2012).

Probleemid maailmas, sh Euroopas

Küsimus, kui palju inimesi emake Maa ära suudab toita, on juba üsna vana. Näib, et see teema on taas päevakorral. Kui mitte otseselt, siis kaudselt. Probleemid erinevates Maa osades on erinevad. Euroopas on probleemid teised kui Hiinas, või Aafrikas. Tundub, et tänapäeva läänelik majandusmudel ei taha enam toimida ja et lahenduseks pole lihtsalt selle kohendamine, vaid edasiseks arenguks tuleb muuta hoopis olulisemaid asju – väärtusi. Kui võrrelda poliitilise süsteemiga, siis tähendab see, et seadusemuudatustest enam ei piisa ja muuta tuleb põhiseadust. Väärtusi muuta on aga hoopis keerulisem kui põhiseadust.

„Vaieldamatu tõde, mida on tähele pannud nii mitmedki kirjutajad, on see, et rahvaarvu tuleb alati hoida tasakaalus elatusvahenditega; kuid ükski autorile meenuv kirjamees pole konkreetselt uurinud vahendeid, mille abil see tasakaal saavutatakse. Ning pilk neile vahenditele toobki esile tema arvates kõige tugevama takistuse ükskõik millisele ühiskonna tunduvale paremaks muutumisele tulevikus. ... Kui rahvastiku arvukust ei piirata, kasvab see geomeetrilise progressioonis. Elatusvahendid kasvavad üksnes aritmeetilises progressioonis. Põguski tutvus arvudega näitab, kui määratult suurem on esimene teisega võrreldes. (Thomas Malthus „Essee rahvastiku printsiibist“, avaldatud 1798. aastal).

„Tõde on selles, et praeguseid hirmkalleid sotsiaal- ja majandusmudeleid ei ole võimalik enam finantseerida tingimustes, kus ühe pensionäri kohta on vaid kaks töötajat-maksumaksjat ja varsti on suhe üks ühele. Aga pärinevad need mudelid aastakümnetest, kus suhe oli viis ühele. Nii lihtne see ongi. Vananev ja linnastunud tarbimisühiskond ei ole jätkusuutlik. Et harjumuspäraseks saanud tarbimistaset on püütud laenamisega säilitada, on viinud võlakriisi enamiku arenenud riikidest.” (Andres Arrak – Postimees, 8. veebruar 2012).

„Tõde on raske tunnistada. Ent õigem oleks rääkida rohkem-on-alati-parem mudeli ja sellel põhineva elufilosoofia kriisist. Mina olen jõudnud sügavale veendumusele, et käesolev ei ole mitte kinnisvara-, rahandus- ega majanduskriis. Tegemist on sügava väärtuste kriisiga. Viimased aga saavad alguse religioonist ja perekonnast.” (Andres Arrak – Postimees, 8. veebruar 2012).

„Majanduslikule efektiivsusele ja kasvule suunatud turufundamentalism on viinud maailma kriisi. Seda teed mööda edasi minna on hukatuslik.” (Heido Vitsur – Maaleht, 16. veebruar 2012).

„Pikas perspektiivis – muidugi, kui praegune suund jätkub – pole maailma probleemiks mitte ülerahvastatus, vaid rahvastiku kahanemine. Aga ainult tingimusel, kui senine lääne tarbimiskeskne ühiskonnamudel kehtima jääb, milles kaugelki kindel olla ei tasu.” (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

Probleemid Eestis

Selgelt võib välja tuua kolm teemat: eesti kultuuri säilimine, rahvastikuprotsesside mõju majandusele ja sotsiaalsüsteemi jätkusuutlikkusele. Muid teemasid saab käsitleda nende kolme alateemadena.

Üldiselt on teada, et majanduses püramiidskeemid ei tööta. Tegelikult ei tööta need siis, kui püramiidi alus enam ei kasva. Üks ilus püramiid on rahvastikupuu, millega majandus on väga

tihedalt seotud. „Ootamatult” on selgunud, et rahvastikupuu ei ole enam püramiidikujuline, aga majandusareng arvestab vaikumisi, et on.

2012. aasta II kvartalis oli töötuse määr Eestis kõrge – 10,2%. Eestis oli 71 000 töötut, lisaks 6600 heitunud isikut, st isikut, kes on kaotanud lootuse tööd leida. Aga kui jälgida meediat ja kuulata ettevõtjaid, siis tuleb pigem jutuks tööjõu puudus.

„Riigil, rahval ega ka selle rahva loodud kultuuril ei ole aga mõtet, kui rahvaarv, riigikeele kõnelejate arv, seda maad oma koduks pidavate inimeste arv jääb ülemäära väikeseks. (Ene-Margit Tiit „Eesti rahvastik. Viis põlvkonda ja kümme loendust”, 2011).

„Meid ei ähvarda rahvana oma kodumaal enam vähemusse jäämine, nii nagu 1970-ndate lõpus, aga kes ütleb, et rajukapitalismi tuultes aset leidnud uued väljaränded ei kahanda eestlaste kultuurivõimekust piirini, mida järeltulevad põlvkonnad ületada ei suuda?” (Rein Veidemann – Postimees, 2. juuni 2012).

„... vaadake korra põhiseaduse sõnastust: „Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes kindlustada ja arendada riiki. ... mis peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade.” Kas põhiseaduse kirjapanijad mõistsid tõesti, et säilitamine on meie ambitsioonide lagi? Et ratsionaalselt võttes oleme siiski hääbuv kultuur, millega saja aasta pärast saavad etnograafiahuvilised tutvuda Raadil asuvas Euroopa suurimas rahvamuuseumis.” (Armin Kõomägi – Äripäev, 23. veebruar 2012).

„Eesti on roheriik. Ent küsimus on, kas näiteks poole sajandi pärast on siin veel kedagi seda looduse ilu nautimas. Maalt linna ja sealt välismaale – sellise tendentsi jätkudes näidatakse viimaseid eestlasi Rocca al Mare muuseumis raha eest turistidele.” (Andres Arrak – Postimees, 2. juuli 2012).

„Kui ma eestlasena tunnen täna millegi ees hirmu, siis mitte selle ees, et tankid tulevad. ... Ma tunnen hirmu selle pärast, et kui me ei suuda tagada noortele ja ambitsioonikatele inimestele elamisväärselt elu ning anda konkurentsivõimelist palka, lähevad nad sinna, kus on parem. Rahvusvahelistumine on Eesti rahvusriigile oluliselt suurem oht kui Vene tankid. ... Meie suurim probleem ongi püsiva töö puudumine. Seda ollakse sunnitud otsima väljaspoolt Eestit. See on traagika perekonnale ja lastele. Viljad tulevad aastate pärast. ... Meie keskmine palgatase küll kasvab, kuid võrdluses naabritega vahe palganumbrites ei vähene. ... Sellises olukorras me oma noort, väikesearvulist ja vanemast põlvkonnast tunduvalt kosmopoliitsemat generatsiooni kodumaal kinni ei pea. Noore põlvkonna käitumine võib Eestile pikemas perspektiivis osutuda kõige keerulisemaks väljakutseks.” (Tiit Vähi – Maaleht, 21. juuni 2012).

„Tuleb investeerida pikaajaliselt piirkondadesse, kus rahvastiku kasvutempo on keskmisest kiirem ning mis asub majanduspoliitiliselt stabiilses keskkonnas. Tihti käivad suureneva rahvaarvuga kaasas ka suuremad investeeringud ja rahva tarbijajõu kasv. See tagab aga kiirema majanduskasvu ning kõrgemad varade hinnad. ... Rahvaarvu trendi arvestades on Eesti viimane koht, kuhu investeerida.” (Raivo Sormunen – Äripäev, 1. november 2011).

„... kõik ehitised peale infrastruktuurirajatiste, mis tehtud viimase kümne aasta jooksul väljapoole Suur-Tallinna, on olnud investeerimisvead. *Te mõtlete* Maju, elumaju näiteks. Paned oma suguvõsa löögi alla, kui ehitasid selle jumala juhuslikult Nuia linna. Hulga väärtust oled ära raisanud, keegi ei taha seal olla.” (Jüri Möis – Postimees, 16. juuni 2012). *Ja kommentaar sellele*: „Tahaks karjuda. Isegi kui Möisal on õigus, ei saa tal ju ometi õigus olla! Liiga kale ja vale tundub see perspektiiv, et on üks metropol, mida ümbritseb džungel täis ahervaremeid ja poolahve.” (Andres Maimik – Eesti Päevaleht, 9. juuli 2012).

„Aga miks siis demograafiline kriis eriliselt just maakohti räsib? ... Miks maa muutub järjest rohkem elukeskkonnast turismiobjektiks? Pole vaja olla teadmamees, et need välja öelda – eneseteostuse piiratus, kultuurilise mitmekesisuse puudumine ja kitsas suhtlusvõrgustik.” (Andres Maimik – Eesti Päevaleht, 9. juuli 2012).

„Peaaegu iga viies Eesti laps elab vaesuses. Seda näitavad statistikaameti andmed 2010. aasta kohta. Suhtelises vaesuses, mis iseloomustab isikute sissetulekute ebavõrdsust ühiskonnas, elas

19,5 protsenti lastest. Absoluutses vaesuses, mis tähistab ühiskonnas kokkulepitud elatusmiinimumi piirist allapoole jäänuid, elas 18,6 protsenti alla 18-aastastest lastest – üle 45 000 lapse.“ (Andra Reinomägi – Postimees, 14. veebruar 2012).

„Konjunktuuriinstituudi korraldatud küsitlusest selgub, et kolmandiku ehitus- ja tööstusettevõtete juhtide arvates on Eestis kvalifitseeritud tööjõu puudus, mis hakkab majanduse arengule halvasti mõjuma.“ (Enn Tosso – Postimees, 10. juuli 2012).

„1. juuni seisuga on PPA-s täidetud 5848 kohta, vaba on 316 politseiametniku ning 130 teenistuja kohta.“ (Kärt Anvelt – Eesti Päevaleht, 4. juuli 2012).

„Tahame 50 inimest tööle saada, aga kahjuks neid ei ole,“ ütleb Kosel tööd alustava jäätisetehase Puheline Product üks osanik ja müügidirektor Sergei Melnik. Ta ei jõua imestada, kuidas hea palk ja normaalsed töötingimused tööle ei meelita. „Meil on töötajate puudus, Eestis ei ole tööpuudust,“ ütleb mees.“ (Heli Raamets – Maaleht, 31. mai 2012).

„Pooled Eesti põllumehed kurdavad, et neil on lüpsjaid ja traktoriste vajaka. ... Kiiresti vananevas põllumajandussektoris vajab aastaks 2020 väljavahetamist ligi 2000 pensionile siirduvat oskustöölist. Põllutöökoolidest on noori aga peale tulemas pea kümme korda vähem, kui vaja oleks.“ (Sulev Oll – Maaleht, 31. märts 2011).

Lahendused maailmas, sh Euroopas

Demograafilised trendid maailmas on muutunud või muutumas. Kas kohaneda muutustega ja hakata toimima uutele tingimustele vastavalt või minna edasi vanaviisi, lootes, et endine olukord taastub? Esialgu jääb mulje, et pingutused suunatakse olukorra säilitamisele. Kindlasti annab see lisaäga, et muutustega kohaneda. Kui kauaks?

„... meil Euroopas (on) vananevad ühiskonnad. Kui meie rahvastikupüramiidid panna ülesticku Põhja-Aafrika omadega, siis näeme, et need on täpselt vastupidised – muslimimaades on vanu vähe ja noori palju. Me vajame immigratsiooni, et maksta oma pensione. Kust võiks immigrandid tulla? Võib-olla osa tuleb Ukrainast või Venemaaalt, aga tegelikult on noorte inimeste reserv muslimi maailmas.“ (Timothy Garton Ash – Postimees, 10. juuli 2012).

„Kui Euroopa tahab Hiina, India ja teiste kiirelt kasvavate majanduste seas oma positsiooni üleilmsel turul säilitada, peame oma tööturu võimalikele tulevastele sisserändajatele atraktiivsemaks muutma. See nõuab jõupingutusi nii liikmesriikidelt kui ka EL-i institutsioonidelt. „Euroopa 2020 strateegias“ nimetatakse tööjõu rännet ühe peamise valdkonnana, mille abil suurendada Euroopa majanduskasvu ja konkurentsivõimet.“ (László Andor, Cecilia Malmström – Postimees, 8. detsember 2010).

Lahendused Eestis

Tahame olla innovaatiline riik, aga rahvastikuteema juures see välja ei paista. Valdavalt teeme pingutusi, et taastada varasem olukord, kus rahvastik kasvas, kuigi kohati tundub, et pingutuste tulemuslikkusesse me väga ei usu. Kõige rohkem otsitakse lahendusi demograafilisest arengust tingitud majandusprobleemidele ning lahendusena pakutakse enamasti sisserändepiirangute kaotamist ja ingliskeelse elukeskkonna loomist. Kuidas see mõjutab eesti kultuuri arengut, sellele eriti ei mõelda. Tundub, et kultuuri säilimise teema on üldse natukene tabu. Sellest räägitakse, ei saa öelda, et harva, aga üsna üheülbalt. Lahenduseks pakutakse peamiselt, et tarbige rohkem. Väga pikaajalise mõjuga on sotsiaalse süsteemi jätkusuutlikkus. Jääb mulje, et kusagil tegeletakse sellega hoopis rohkem, kui meediast välja paistab. Harva käsitletakse teemat terviklikult.

„Näen ainult kaht võimalust selle katastroofilise stsenaariumi muutmiseks: peame panema Eesti inimesi rohkem lapsi sünnitama või võtame liberaalsema hoiaku immigratsiooni suhtes. ... Ainus põhjus, miks rahvad pole seniajani rohkem segunenud, on selles, et neil puudus võimalus reisida. Kui nüüd rahvad niikuinii segunevad, siis miks mitte püüda Eestisse meelitada selliseid immigrante, kes tooks kaasa oskusi, mis panevad majanduse kiiremini arenema ja teevad siin

koik rikkamaks, ka eestlased? Sellele aitaks kaasa, kui teha neile siia tulek kergemaks.” (Joakim Helenius – Postimees, Arter, 26. mai 2012).

„... kerkis idee pakkuda tasuta eesti keele ja kultuuri õppeprogramme välismaalastele, mis juba ka toimib. Põhjenduseks toodi, et meid mõistetakse läbi meie keele, kultuuri ja traditsioonide... See mõte on vastuolus ekspertrühma ettepanekuga, mis peab oluliseks panustada pigem sellele, et luua avaliku sektori poolt tingimused ingliskeelseks elu-oluks. (Arengufondi Meie Eesti visioonipäevade kokkuvõte, 2010).

„Mida võiks Eesti edu saavutamiseks veel ette võtta? Eesti üks ametlik riigikeel võiks olla inglise keel. Vahest kõige edukam väike majandus maailmas on Singapur. ... Singapur otsustas varajases faasis, et inglise keel on üks riigi ametlik keel.“ (Joakim Helenius – Äripäev, 6. veebruar 2012).

„Teil on valida, kas vaatate pealt, kuidas jääte aina väiksemaks ja väiksemaks, kuna teil pole piisavalt inimesi, majandus kahaneb ning te ei jaksa pensionäre ega tervishoidu ülal pidada. Või tunnistate, et vajate lisakäsi ja avate end võõrtööjõule.“ (Arnoud De Meyer – Eesti Ekspress, 9. veebruar 2012).

„Aga kuidas ikka Eesti rahvastikku kasvama panna? Suures plaanis jaguneb teema kaheks. Esiteks, kuidas saada rohkem immigrante, ja teiseks, kuidas saada rohkem omi sündimisi. Avalikult arutatakse meil vaid pisemat probleemi – kuidas rohkem sünniks. Suurem osa, umbes 75 protsenti lahendusest on ikka immigratsioon. Kui palju me ka loomuliku iibe küsimusega ei tegeleks, ei lahenda see rahvastiku arvukuse säilimise küsimust kuigipalju. Oma sündimuse abil rahvast täielikult taastoota on tänapäeval läänemaailmas suhteliselt lootusetu. *Immigratsioon on üks pool, aga mida teha oma inimeste iibe suurendamiseks?* Esimene on jõukuse kasvatamine.” (Jüri Möis – Postimees, 16. juuni 2012).

„Eesti vajab värsket verd. Majanduse ja sotsiaalkaitse edasine areng ei ole ilma välistööjõuta lihtsalt võimalik.” (Arved Breidaks – Postimees, 17. oktoober 2011).

„Positiivset arengut on võimalik saavutada ikkagi rahavoo suunamisega, mitte pelgalt õõnsa sõnakõlksutamisega, mis kinnitab, et eestlane peaks olema aateline ja isamaaline ning jääma siis vaesuses elama. ... Kui me midagi ette ei võta, muutume taas pärisorjadeks. Teatud mõttes on orjaaeg juba alanud. Väidetavalt on Eestis vähemalt 60 protsenti tööstustest, sealhulgas suur osa põllumajandusest välismaalaste omandis. Nemad viivad raha kasumina või muul moel Eestist välja. ... Väga hinnatud tegelane on suurärimees Joakim Helenius. Öeldakse, et ta on Eestisse kõvasti raha toonud. See on pooltõde. Tema eesmärk on siin vaid raha teenida ja rikkust kasvatada. Põhimõtteliselt on ta uusfeodaal.“ (Jaan Leetsar – Sakala, 30. märts 2012).

„Eesti tasakaalustatud arengu huvides tuleb kiirelt üle vaadata omavalitsuste rahastamine, sest muidu teostub haldusreform iseenesest ning Eestisse jääb vaid kaks haldusüksust – võimekas Suur-Tallinn ja võimetu Väike-Eesti.” (Urmas Sukles – Eesti Ekspress, 4. mai 2012).

„Talupoeg ei visanud ära vankrit ja rege, mida sai kasutada. Tarbimisühiskond aga kutsub täiesti korralikke asju ära viskama, ainult tarbima, tarbima. See on olnud viimase 50 aasta haigus. ... Sellest tuleb välja saada. See on ülesanne number üks. *Kelle asi see on?* Poliitikud ei jaga üldse asja. Nad ei vaata 30 või 50 aasta peale ette. See on vaimuinimeste – kirjanike, ajakirjanike, kunstnike ülesanne.” (Heido Vitsur – Maaleht, 16. veebruar 2012).

„Loodus paneb asjad paika. Inimesed lähevad sinna, kus on paremad võimalused raha teenida”. (Mihkel Mutt – Postimees, 3. november 2011).

„Tegelikult tuleks nimestele ausalt ütelda, et laenuhaga loodud heaoluriik ei ole jätkusuutlik ja ees seisavad rasked ajad. Praegu sõidavad bussijuhid, arstid ja ehitajad rõõmsalt Soome, et seal laenuhaga arvelt suuremat palka saada, kuid seda saaks maksta ka Eestis, küsimus on vaid, kui pikka aega.” (Mart Laar – Diplomaatia, juuni 2012)

„Magavale kassile hiir suhu ei jookse. Peame endale teadvustama, et väike sissetulek on praegu probleem number üks ja see tuleb lahendada. Pole vaja kohe viie rikkama riigi hulka. Esimeseks eesmärgiks võiks olla inimeste sissetulekute kahekordistamine, millega jõuaksime lähemale

Euroopa keskmisele. Ülesanne on keeruline ja väljakutsuv. Kuid me saime hakkama iseseisvuse taastamise, Euroopa Liitu astumise ja eelarve tasakaalus hoidmisega väga keerulisel ajal. Miks ei võiks me hakkama saada ka nii elementaarse asjaga nagu sissetulekute kahekordistamisega?" (Igor Rõtov – Äripäev, 20. juuni 2012).

„Eestlased tooks võõrsilt tagasi korralik palk.” (Tuuli Jõesaar – Eesti Päevaleht, 14. oktoober 2011).

„... juba lähitulevikus tuleb meil unustada sõna „migrant” kunagine taust ja töötada välja riiklik poliitika, mis soodustab migratsiooni Eestisse. Me ei pea valimatult oma riiki elama laskma suvalist kehva haridustaseme ja töövõimega rahvast. Vaja on meelitada selliseid inimesi, kes on kasulikud majandusele ning loovad lisaväärtust ühiskonnale. 2010. aastal oli maailmas kokku 214 miljonit migranti, mis on ligi kolm protsenti kogu maailma rahvastikust. Meil oleks vaja neist mõnikümend tuhat kõige säravamat kohale meelitada. Eks riigijuhte, kes arvutada oskavad, on ka teistes Euroopa Liidu maades. Mitmes riigis on loomisel migratsiooniseadused, mis tekkinud olukorda arvestavad. Eestil ei tasu pikalt ootama jääda, sest euroliidu ühiskatla servakeses ei ole võimalik omaette taheda soome-ugri genofondi vaaritada. Pigem tuleks olla proaktiivne.” (Marek Reinaas – Postimees, 11. juuli 2012).

„Aga ikkagi, kas tänapäeva maailmas on meil üleüldse pääsu võõrkeelsete unenägude eest? Ja mis on sellel kõigel pistmist eesti kultuuriga? Mul ei ole muud soovitusi kui et vaadake, kuulake ja lugege kõike tarka ja kaunist, mis eesti keeles teie ette ilmub. Laenutage raamatukogust, kui teil raha üldse ei ole, ostke pilet, kui teil seda puru veidi ikka on. Kiitke, kui meeldib, laimake, kui ei meeldi, küsige valju häälega juurde ja innustage tegijaid aplausiga.” (Armin Kõomägi – Äripäev, 23. veebruar 2012).

„Loendus andis kinnitust, et pere- ja rahvastikupoliitika peab olema nii selle kui ka kõikide tulevaste valitsuste prioriteet. Vaid nii kindlustame Eesti rahva püsijäämise. Praeguse valitsuse märgiline rahvastikupoliitiline samm on vanemapensioni kehtestamine tulevast aastast. See on pensionilisa, mida vanem saab iga lapse kasvatamise eest. Sellega rõhutame, et laste kasvatamine on tähtis töö.” (Kaia Iva – Sakala, 12. juuli 2012).

„Eestis tuleks algselt algatada toetusprogramm, mis aitaks inimestel hääbuvatest piirkondadest elujõulisematesse keskustesse ümber asuda. Maalt äratulek toimub niikuinii, miks ei võiks see siis olla pisaraid vältiv ning teadlikult ja ratsionaalselt suunatud?” (Kalev Petti – Postimees, 11. jaanuar 2012).

„Massiline sissereanne Eestit ei aita – meie põhiseaduse kohaselt on Eesti riigi eesmärk ja olemise mõte eesti rahvuse ja kultuuri kaitse. Vaevalt ollakse valmis sellest – meie ühiskonna aluskokkuleppe tuumast – loobuma. Niisiis tuleb ühiskonnaliikmete keskmise ea kasvuga elama õppida.” (Ülle Madise – Postimees, 2. veebruar 2011).

„Räägitakse, et Eestis on vähe rahvast. Paraku ei küsita endalt, mille jaoks vähe. Kui palju oleks siis hea?... Mille jaoks on meid vähe? Venemaaga sõdimiseks. Aga me ei kavatse seda ju teha. ... Meid on vähe rahvusvaheliste suuretevõtete jaoks. Eestis karistamatult tegutsevad monopolid ja varjatud kartellid kurdavad meie väikese turu üle. Tegutsemistingimused olevat ahtad. Samal ajal aga on Eesti neile suurepärane paik, kus keegi neid tegelikult ei ohja. ... Meid on vähe mõne rahvusvahelise majandusliku suurprojekti elluviimiseks. Küsimus on selles, kas me vajame ettevõtmisi, mis mahtudelt käivad üle jõu. ... Üsna sageli kurdetakse, et ei jätku keevitajaid, ehitajaid jne. Kui meid oleks sada tuhat inimest rohkem, kas siis need puuduolevad keevitajad ja ehitajad oleksid olemas? Vaevalt. ... Kas elu Eestis oleks ilusam, kui siin elaks kaks, viis või koguni 15 miljonit inimest? Eestis on rahvast küllalt.” (Hardo Aasmäe – Eesti Päevaleht, 14. november 2011).

Hoiatused

On pakutud erinevaid lahendusi. Mõnede puhul on esile toodud ka nende nõrku külgi. Oleks üsna mõistlik, kui käsitletakse kõikide võimalike lahenduste häid ja halbu külgi ning siis valitaks parim tee, kuidas edasi liikuda.

„Immigratsioon on probleem, kuid mitte sellepärast, et kohalikud vihkaksid võõraid ja võõrad kohalikke – probleemiks on see, et heaolu kõigile ei jätku. Multikulti oli müüt. ... Lääne-Euroopasse on valgunud juba miljonid immigrante Aafrikast, Aasiast ja Ida-Euroopast ning pole näha, et isegi maailma jõukamad riigid suudaksid kõikidele pakkuda just seda, mida nad otsima on tulnud. Multikulti surma kuulutavad nii Saksamaa kantsler Angela Merkel, Briti peaminister David Cameron kui ka Prantsuse president Nicolas Sarkozy. Euroopa on hakanud sulguma endasse, kuid mitte selle pärast, et oleks sallimatuse kants, vaid ikka selle pärast, et tunneb end rünnaku all olevat. Multikulti kriis tähendab ennekõike just seda, et Euroopa ei tea enam, kuidas immigrantide massiga toime tulla. Harmoonia ja kooskõla kuulutamine ei muuda olematuks sotsiaalset konflikti, võib-olla on seda isegi teravdanud.” (Heiki Suurkask – Eesti Päevaleht, 18. veebruar 2011).

„Neljakümne kolme sõjajärgse aastaga on Eestisse sisse rännanud iga aasta 13 000 inimest. ... Üheainsa inimpõlve vältel on rahvastiku homogeensus Eestis vähenenud üheksa korda. Euroopa ei tunne nii dramaatilisi muutusi, järelikult puuduvad ka analoogiad selle šoki tagajärgede prognoosimiseks.” (Lennart Meri – kõne loomeliitude pleenumil 1988).

„Naiivne oleks ka kinnitada, et immigrantrahvastik ei ole teatavatel tingimustel julgeolekuohuks. ... Teisalt on välispäritolu rahvastik dünaamilisem ning kui sisserändeks valida välja võimekaid ja haritud immigrante, nagu USA seda rohelise kaardi süsteemi abil teeb, siis võib see vähemalt esialgu tuua ühiskonnale majanduslikku edu. Iseasi, kas see on õiglane, sest niimoodi tuuakse inimesi ära ühiskondadest, kus neid vajatakse ning kus neid on oma nappide ressursside abil välja koolitatud. Eestile see süsteem nii ehk naa ei sobi, sest me oleme küll vananeva rahvastikuga riik, kuid ka suhteliselt vaene riik. See tähendab, et on lootusetu konkureerida võidujooksus, kus meie oleme alles stardipakkudel, teised aga jooksevad.” (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

„... väikeste perede probleem ei ole raha vähesus ja kui probleem pole rahas, ei saa seda ka rahaga lahendada. Poliitikuil on mugav üksteisega „võidelda” üha suurenevate peretoetuste kehtestamise nimel, et muuta perede olud nende sõnul „turvalisemaks”, aga kokkuvõttes ei muutu seeläbi iibeküsimuses suurt midagi. Need võitlevad poliitikud teevad hoopis karuteene. Kui noortele inimestele alalõpmata toonitada, et lastesaamine on praegu kuidagi ebaturvaline ja alles pärast uue toetuse rakendamist saab see turvaliseks, tekitabki see püsivalt ebaturvalise õhklinna. Kui tuntud poliitik ütleb, et vaesus on Eestis kolmanda lapse nägu, siis millise sõnumi see küll noortele võiks saata? Innustava kindlasti mitte, pigem hoiatava.” (Arved Breidaks – Lääne Elu, 29. juuni 2012).

Süüdlased

Olukord on keeruline. Keerulistes olukordades on ikka armastatud süüdlasi otsida. Ja kui otsitakse, siis ka leitakse. Üheks Eesti probleemide süüdlaseks on kindlasti statistika, sest kui neid arve ees ei oleks, paistaks kõigile päike ja taevas oleks nii pilvitu, nii pilvitu.

„Vaatomata mulle meediast jäänud muljele, et on toimunud päästjate hulga suurem vähendamine, pean tunnistama oma viga. Päästeameti personaliosakonna andmetel oli 2010. aastal päästekomandode koosseisus 1776 päästjat, praegu on 1778. Kuid olen endiselt veendunud, et üheksa komando sulgemise asemel oleks riik võinud koondada näiteks sada statistikut.” (Jaak Nigul – Postimees, 29. mai 2012).

JOONISTAS KAJA PÖDER

Kokkuvõte

Oluline on näha suurt pilt ja tervikut. Tundub, et sellist nägemust pole.

Võib-olla on Jüri Möisal õigus, et peame immigratsiooni suurendama, aga miks peaks võimekas ja tark välismaalane tulema Eestisse, kui oma võimekad ja targad siit ära lähevad? Kui meil on maksta välismaa tarkadele, siis miks me ei maksa oma tarkadele?

Me teame, et kõik ei ole loodud ettevõtjateks. Me teame, et majanduse arengu veduriteks on suurfirmad. Me tahame kõikidest töötutest teha ettevõtjaid. Me hindame kõrgelt ettevõtlusaktiivsuse näitajat: mida rohkem on ettevõtjaid 100 elaniku kohta, seda parem, aga kui kõik on ettevõtjad, siis kus on töölised?

Meid on umbes 1,3 miljonit. Kuidas peaks see arv jagunema valge- ja sinikraedeks, avalikus sektoris ja erasektoris töötajateks? Kui palju on sellise hulga inimeste jaoks tarvis arste, õpetajaid, IT-mehi jne?

Räägime kõigepealt proportsioonid selgeks ja siis vaatame, kus midagi puudu või üle on. Kui külas on üheksa inimest ja sama palju on vaja päästekomando tööhoidmiseks, siis kust tuleb müüja, postkontori teenindaja, perearst, õpetaja? Ehk jutt ei ole rahast, küsimus on teises piiratud hulgas – inimestes.

Üsna paljudele on enam-vähem selge, et vanamoodi enam ei saa. Vähemalt ei põhjusta see väide tormilist vastureaktsiooni. Kuid kuidas edasi? Pakutakse mitmeid lahendusi, aga kuigi väidetakse, et vanamoodi ei saa, on pakutud lahendused enamasti just sellised – vanamoodsad. Samas räägitakse üha rohkem vajadusest muuta väärtusi. Veidi räägitakse ka sellest, millised need uued väärtused olla võiksid. Üldse ei räägita aga sellest, kuidas neid väärtusi muuta ja kas seda teha on võimalik.

„Rahvaarv ja üldse demograafilised näitajad on stabiilses elukeskkonnas aeglaselt muutuvad faktid, millega tuleb pigem kohaneda, kui nendega leppimatut võitlust pidada. Eestis aga on

juurdunud veendumus, et „meid on liiga vähe”. Soolaks sellele haavale lisandub Hurda otse mütolooiliseks puhutud väide eestlaste võimatusest saada arvult suureks. See on meie saatus, millega me ometi peame võitlema, et mitte sootuks välja surra. ... Kokkuvõtteks: eesmärk ei saa olla rahvaarv, vaid inimeste õnn ja heaolu. Neid kaht maksimeerida püüdes saame kätte ka parima rahvaarvu lähikümnenditeks.” (Kaarel Tarand – Eesti Päevaleht, 21. juuli 2010).

„Koha defineerimiseks, kust leida tarka immigranti, samuti üldise immigratsioonipoliitika kindlaksmääramiseks tuleks selgeks teha meie riigi agenda. Praegu on Eesti Vabariigi eesmärk suhteliselt vastuoluline – kui mõni teemakohane näide tuua, siis ühelt poolt surume immigrantidele peale eestikeelset haridust, teisest küljest aga loobume tasapisi eesti keele kasutamisest akadeemilise keelena, korraldame kärarikka, kallid ebaefektiivsed kampaania talentide kojutoomiseks, ent ei tee midagi meie maksumaksja kulul ettevalmistatud talentide väljarände vältimiseks. Lihtsustatult öeldes on valik rahvusriigi hajutamise või arendamise vahel.” (Jaak Valge – Postimees, AK, 3. detsember 2011).

„Ümber ei tule kirjutada mitte ainult neoklassikaline rohkem-on-alati-parem-filosoofia, vaid kogu majanduskasvu ideoloogia.” (Andres Arrak – Postimees, 2. juuli 2012).

„Maa täidetakse lastega. Ei tea veel, kelle lastega. Kuid igatahes lastega. Ei tühjaks jäeta ükski maa. Ükskõik, kus praegu ollakse – kus tühi, sinna tullakse ja täidetakse tühi maa, kui oma lapsi maa ei saa.” (Rein Taagepera).

„Seitse või üheksa miljardit nimest ei ole jube. Jube oleks see, kui me ei suudaks kohandada oma elu ja suhteid siin maakeral ümber uue arenguperioodi vajaduste järgi.” (Erik Terk – Postimees, 22. oktoober 2011).

„... püüdes saavutada seda, mis juba asjade olemuse tõttu on võimatu, ei too me ohvriks mitte üksnes võimalikud, vaid ka kindlad hüved.” (Thomas Malthus “Essee rahvastiku printsiipidest”, 1798).

„Piiratud laenukassadega nihverdamine ei muuda peamist. Selleks pole niivõrd (või vähemasti mitte üksnes) majanduskasvu tekitamine, kuivõrd just inimeste ellusuhtumise muut(u)mine. Aga mitte keegi võimul olijatest ei julge neis maades öelda oma rahvale tõtt, mis praeguse teema seisukohast kõlaks: õnnelik võib olla ka natuke teistmoodi elades.” (Mihkel Mutt – Postimees, 6. juuli 2012).

„Praegu tuleb kõigil tõsisemalt peeglisse vaadata, et näha, mis nägu eesti rahvas tegelikult on, millised on meie tegelikud väärtused. Nõukogude ajal suutsime säilitada oma mõtlemisvõime, hakata Moskva rumalatele ja suurtele plaanidele vastu. Aga nüüd ei hakka me vastu enam eurolollustele ega Tallinna lollustele. Ütleme jah, et lollus küll, aga oma lollus, teeme ikka ära. Tegelikult peame olema väga valvel, sest iga inimese valikust võib sõltuda väga palju. Just sellepärast, et oleme nii väikesed. Meie väiksuse võlu on see, et igaühe otsusel on suur kaal.” (Marju Lauristin – Eesti Päevaleht, 12. detsember 2011).

„Ei saa välistada, et Lääs on väga pika etapi alguses, kus majandused tõmbuvad väiksemaks, selleks, et vajadused viidaks kokku ressursside ehk võimalustega. Selle pika protsessi sees võib tulla paremaid – kasvuga – ja kehvemaid – langusega – aastaid. Kuna selline kohandamine eeldab mõtlemise muutust, siis ei saa see toimida kiiresti ja sujuvalt.” (Maris Lauri – Äripäev, 4. juuli 2012).

„Palju meid saab olema? Hinnangud kipuvad minema seda rada, et kunagi on meid 12 miljardit ja seejärel paarisaja aasta pärast vaid 2 miljardit. ... Unistatakse, et see kaks miljardit inimest on „kuldne kaks miljardit”. Ilma karjuva vaesuse ja näljata. Maailma bioressurssid pidavat selle koormuse välja kannatama. Elame, näeme.” (Hardo Aasmäe – Eesti Ekspress, 27. oktoober 2011).

„Olen veendunud, et Eesti rahval on jõudu elada üle ka praegune ebakindel aeg.” (Andrus Ansip – Postimees, 25. veebruar 2012).

Soovitan lugeda:

Ene-Margit Tiit „Eesti rahvastik. Viis põlvkonda ja kümme loendust”. Statistikaamet. Tallinn 2011.

Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat. (2011). World Population Prospects: The 2010 Revision. New York: United Nations.

Sõna said:

Aasmäe, Hardo – majandusgeograaf

Andor, László – Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse volinik

Ansip, Andrus – Eesti Vabariigi peaminister

Arrak, Andres – majandusteadlane, õppejõud

Asimov, Isaac – kirjanik

De Meyer, Arnoud – Singapuri juhtimisülikooli president

Garton Ash, Timothy – Oxfordi ülikooli professor, kolumnist ja ajaloolane

Helenius, Joakim – ettevõtja ja investeerimispankur

Hvostov, Andrei – ajakirjanik ja kirjanik

Iva, Kaia – Riigikogu liige

Josing, Marje – majandusteadlane, Eesti Konjunktuuriinstituudi direktor

Kiisler, Siim Valmar – Eesti Vabariigi regionaalminister

Koppel, Peeter – SEB privaatpanganduse strateeg

Kõomägi, Armin – ettevõtja ja kirjanik

Laar, Mart – poliitik, Eesti Vabariigi peaminister 1992–1994 ja 1999–2002,

Lauri, Maris – sõltumatu majandusanalüütik

Lauristin, Marju – sotsiaalteadlane, Tartu Ülikooli emeritprofessor

Leetsar Jaan – Valma külvavem, majandusteaduste doktor, Eesti Vabariigi põllumajandusminister 1992–1994

Loone, Kerstin-Oudekki – Tallinna Ülikooli rahvusvahelise ja võrdleva poliitika õppejõud

Madise, Ülle – jurist, Tartu Ülikooli riigiõiguse professor

Maimik, Andres – filmirežissöör

Malmström, Cecilia – Euroopa Komisjoni siseasjade volinik

Malthus, Thomas – 18.–19. sajandi Inglise demograaf ja majandusteadlane

Meri, Lennart – Eesti Vabariigi president 1992–2001

Mutt, Mihkel – kirjanik ja kolumnist

Mõis, Jüri – ettevõtja, Eesti Vabariigi siseminister 1999, Tallinna linnapea 1999–2001

Nigul, Jaak – ettevõtja

Oviir, Mihkel – Eesti Vabariigi riigikontrolör

Petti, Kalev – uuringufirma Faktum & Ariko uuringutejuht

Reinaas, Marek – reklaamiagentuuri Zavod BBDO loovjuht

Reinomägi, Andra – õiguskantsleri kantselei laste õiguste osakonna nõunik

Rõtov, Igor – Äripäeva peadirektor

Sanjeev, Sanyal – India päritolu majandusteadlane, Deutsche Banki strateeg

Sorainen, Aku – Soome päritolu vandeadvokaat, omanimelise advokaadibüroo juhtivpartner

Sukles, Urmas – Haapsalu linnapea

Taagepera, Rein – politoloog ja poliitik

Tammaru, Tiit – Tartu Ülikooli rahvastiku ja linnageograafia professor

Tarand, Kaarel – Sirbi peatoimetaja

Terk, Erik – majandusdoktor, Eesti Tuleviku-uuringute instituudi direktor

Tiit, Ene-Margit – rahvastikuteadlane, Tartu Ülikooli emeritprofessor

Valge, Jaak – ajaloolane

Veidemann, Rein – kirjandusteadlane, Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi professor

Vitsur, Heido – majandusekspert

Vähi, Tiit – ettevõtja, Eesti Vabariigi peaminister 1992 ja 1995–1997

Ajakirjanikud Kärt Anvelt, Arvid Breidaks, Tuuli Jõesaar, Sulev Oll, Heli Raamets, Raivo Sormunen, Heiki Suurkask ja Enn Tosso

Allikad Sources

Aasmäe, H. (14.11.2011). Eestis on rahvast küllalt. – Eesti Päevaleht.

Aasmäe, H. (27.10.2011). Täna on meid on seitse miljardit, paarisaja aasta pärast vaid kaks miljardit. – Eesti Ekspress.

Aavik, M. (10.07.2012). Timothy Garton Ash: praegu hoiab Euroopat koos hirm, aga me vajame ka midagi positiivset. – Postimees.

Andor, L., Malmström, C. (8.12.2010). Euroopa vajab arenemiseks rännet. – Postimees.

Ansip, A. (25.02.2012). Väsimuse võitmine. Tartu linnapea vastuvõtul 23. veebruaril 2012 Vanemuise kontserdimajas vabariigi aastapäeva puhul peetud kõne. – Postimees.

Anvelt, K. (4.07.2012). Madal palk ning politseinike puudus ohustab sisejulgeolekut. – Eesti Päevaleht.

Arrak, A. (8.02.2012). Rohkem pole uhkem. – Postimees.

Arrak, A. (2.07.2012). Eesti võib saada üheks paremaks paigaks maailmas. – Postimees

Asimov, I. (2008). Teraskoopad. Tallinn: Fantaasia.

Breidaks, A. (17.10.2011). Eesti vajab värsket verd. – Postimees.

Breidaks, A. (29.06.2012). Lapsed pole ohtlikud. – Lääne Elu.

Ernits, P. (16.02.2012). Vitsur: Moonaka elu on lihtsam kui peremehel. – Maaleht.

Ernits, P., Oll, S. (21.06.2012). Tiit Vähi: üleilmastumine on Vene tankist ohtlikum. – Maaleht.

Hvostov, A. (7.06.2012). Rahvaloenduse järel: praktiline õpetus edasikestmiseks. – Eesti Ekspress.

Iva, K. (12.07.2012). Millal maitseme külvatud vilju? – Sakala.

Jõesaar, T. (14.10.2011). Eestlased tooks võõrsilt tagasi korralik palk. – Eesti Päevaleht.

Kiisler, S. V. (10.10.2011). Kiigeplatsist ja lasteaiakohast ei piisa. – Postimees.

Koppel, P. (13.03.2012). Kriisi uus faas koputab uksele. – Äripäev.

Kõomägi, A. (23.02.2012). Vabas turumajanduses eesti kultuur ellu ei jää. – Äripäev.

Laar, M. (2012). Tasuta lõunaid pole olemas. – Diplomaatia, nr 106/107. [www] ([http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&tx_ttnews\[tt_news\]=1463&tx_ttnews\[backPid\]=607&cHash=c881aae352](http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&tx_ttnews[tt_news]=1463&tx_ttnews[backPid]=607&cHash=c881aae352))

Lauri, M. (4.07.2012). Meid võib oodata pikk kokkuhoiu-aeg. – Äripäev.

Loone, O. (12.01.2012). Kes vajab immigrante? – Maaleht.

Malthus, T. (2011). Essee rahvastiku printsiibist. – Akadeemia. Eesti Kirjanike Liidu kuukiri Tartus, 23. aastakäik, nr 12, lk 2177–2191.

Madise, Ü. (2.02.2011). Kuidas olla, kui vanadus võtab võimust? – Postimees.

- Maimik, A. (9.07.2012). Elu võimalikkusest maal. – Eesti Päevaleht.
- Meie Eesti 2018: maailmas edukas, koduselt armas. (2010). Meie Eesti visioonipäevade kokkuvõttev analüüs. Arengufond.
- Meri, Lennart. (2005). Kas eestlastel on lootusi? Presidendikõned. Tartu: Ilmamaa
- Mutt, M. (9.07.2012). Rahvusvaheline õnnepäev. – Postimees.
- Mutt, M. (3.11.2011). Loodus paneb asjad paika. – Postimees.
- Nigul, J. (29.05.2012; 1.06.2012). Kas mõni ametnik ka vastutab – Postimees, artikkel ja järelkaja.
- Oll, S. (15.04.2010). Mihkel Oviir: pensionilemineku piir pole Eestis veel käes. – Maaleht.
- Oll, S. (31.03.2011). Pooled Eesti põllumehed kurdvad, et neil on lüpsjaid ja traktoriste vajaka. – Maaleht.
- Petti, K. (11.01.2012). Maalt linna, pisarateta. – Postimees.
- Pilvinski, K. (6.02.2012). Helenius Keskost: see on suur uudis. – Äripäev.
- Pullerits, P. (26.05.2012). Joakim Helenius: tuleb unistada, et luua midagi uut. – Postimees, Arter.
- Raamets, H. (31.05.2012). Mis tööpuudus? Meil on pigem tööjõupuudus! – Maaleht.
- Raudla, H. (22.09.2011). Marje Josing: Praegune toit on tulevikus luksus! – Maaleht.
- Reimer, A. (9.11.2011). Aku Sorainen: Soome võtaks vastu 200 000 eestlast. – Ärileht.
- Reinaas, M. (11.07.2012). Migrantist saab messias. – Äripäev.
- Reinomägi, A. (14.02.2012). Nähtav kuristik rukkis. – Postimees.
- Rõtov, I. (20.06.2012). Kahekordistame palgad. – Äripäev.
- Salu, M. (16.06.2012). Möis: immigrantideta hakkama ei saa. – Postimees.
- Sanjeev Sanyal. (1.11.2011). Rahvastiku kasvu lõpp. – Eesti Päevaleht.
- Sikk, R. (12.12.2011). Tõehetk Lauristiniga: milleks meil seda Eestit vaja on? – Eesti Päevaleht.
- Sormunen, R. (1.11.2011). Kuidas rahvaarvu kasv rahaks pöörata? – Äripäev.
- Sukles, Urmas. (4.05.2012). Tallinn imeb. – Eesti Ekspress.
- Suurkask, H. (18.02.2011). Multikulti lõpp ehk immigratsiooni müütide ajastu hakkab otsa saama. – Eesti Päevaleht.
- Tammaru, T. (22.10.2011). Kasv suremusest. – Postimees.
- Tarand, K. (21.07.2010). Õige rahvaarvu otsingul. – Eesti Päevaleht.
- Terk, E. (22.10.2011). Seitse miljardit, oo kui jube? – Postimees.
- Tiit, E-M. (2011). Eesti rahvastik. Viis põlvkonda ja kümme loendust. Tallinn: Statistikaamet.
- Tosso, E. (10.07.2012). Tööjõupuudus hakkab ettevõtlust pärssima. – Postimees.
- Tänavsuu, T. (9.02.2012). Singapuri vaatevinklist on Eestis hea elada. – Eesti Ekspress.
- Valdaru, E. (30.03.2012). Jaan Leetsar: kui me midagi ette ei võta, muutume taas pärisorjadeks. Sakala.
- Valge, J. (3.12.2011). Sisseränne tagant- ja eestpoolt. – Postimees, AK.
- Veidemann, R. (2.06.2012). Rahvuslik aadrilask. – Postimees.